

**DE GEZUSTERS M.J. EN A.J. DE GRAAG:
EEN SCHELPE VERZAMELAARSTER EN EEN KUNSTENARES**

K.J. Mienis

The sisters M.J. and A.J. de Graag: one a shell collector, the other an artist.

Miss M.J. de Graag (born in 1879) was one of the first female members of the Dutch Malacological Society. She combined travelling with collecting and visited among others both South America and South Africa. *Poropteron graagae* Coen, 1847 described from Margate, Natal, South Africa was dedicated to her.

A slightly older sister Miss A.J. de Graag (1877-1924) was active in a quite different field: art. She had studied at the Academy of Arts in the Hague and has produced numerous paintings, woodcuts and etchings.

The G.S. Coen mollusc collection, now in the Hebrew University of Jerusalem, contains an interesting print, made by means of the woodcut technique, depicting a *Nautilus*. This woodcut combines the interests of the two sisters: conchology and art.

Mej. Maria Johanna de Graag, geboren 11 maart 1879 te Gorichem, was lid van de Nederlandse Malacologische Vereniging sinds de oprichting in 1934. Zij was daarmee in die tijd een van de weinige vrouwelijke leden van de vereniging. Haar lidmaatschap van de N.M.V. duurde meer dan 30 jaar, maar gedurende deze periode is ze maar heel weinig actief geweest in de vereniging.

Maria de Graag heeft op 22 oktober 1948, tijdens de najaarsvergadering van de N.M.V. in het toenmalige Rijksmuseum van Natuurlijke Historie te Leiden, een lezing gehouden over haar verzamelreis langs de Pacifische kust van Zuid-Amerika. Een verslag daarvan is in het Correspondentieblad verschenen (de Graag, 1949a

& b). Naast mollusken, waarvan een deel verloren ging door het vergaan van de kustboot waarmee het materiaal was verscheept, verzamelde zij ook enkele duizenden insecten in Chili.

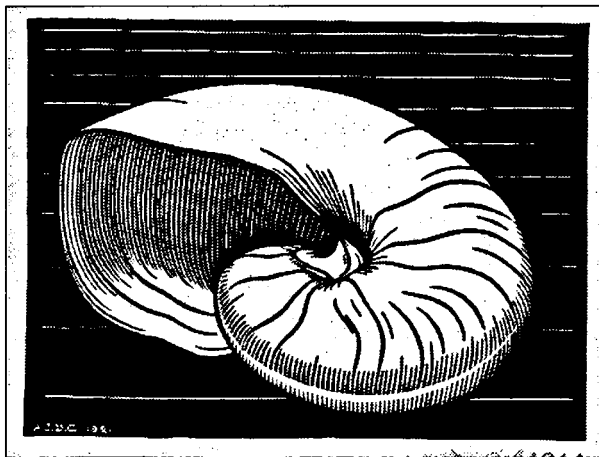
Haar verzamelreizen bleven echter niet tot Zuid-Amerika beperkt, ook werd onder andere Zuid-Afrika bezocht. Een kleine, door haar bij Margate, Natal, verzamelde Muricid bleek tot een nieuwe soort te behoren, die door Coen (1947) als *Poropteron graagae* beschreven werd. De beschrijving van deze soort werd in eerste instantie door de meeste auteurs over het hoofd gezien (zie bijvoorbeeld Kilburn, 1970), maar nu wordt *Poropteron (Poropteron) graagae* Coen, 1947 erkend als een goede soort (Mienis, 1979; Houart, 1991).

Maria de Graag hield niet alleen van buitenlandse reizen, ook in Nederland verwisselde zij diverse malen van woonplaats. Zo was ze onder andere woonachtig in Den Haag, Leiden, Voorschoten en Arnhem. Begin jaren zestig schonk zij haar collectie aan het Rijksmuseum in Leiden. Ook het Zoölogisch Museum in Amsterdam ontving enig materiaal uit deze verzameling want de toenmalige conservatrice Mevr. Van Benthem Jutting, die ook lid was van de N.M.V. sinds 1934, kreeg het recht om enig materiaal uit de collectie te kiezen.

Negen pakketten bestaande uit duplicaten werden onder de leden van de N.M.V. verloot tijdens de voorjaarsvergadering van 1964 in het Rijksmuseum in Leiden (van Regteren Altena, 1964). Tijdens deze vergadering werden ook twee opbergkasten ten bate van de N.M.V.-kas verkocht; terwijl fossiel materiaal uit Zeeland aan de werkgroep in Amsterdam werd gegeven ter verdere bestudering.

Uit het feit dat de Venetiaan Giorgio S. Coen een soort aan Maria de Graag opdroeg, wijst er op dat zij ook met andere verzamelaars in contact stond. In de Coen-verzameling (nu eigendom van de Hebreeuwse Universiteit in Jeruzalem) zitten nog diverse monsters, niet alleen uit Zuid-Afrika, die door haar persoonlijk zijn verzameld.

In de Coen-verzameling bevindt zich echter ook een fraaie houtsnede van een Nautiluschelp, gesigineerd: A.J.D.G. 1921. Hier komen we terecht bij de twee jaar oudere zuster van Maria namelijk Anna Julia ("Julie")

Houtsnede van Nautiluschelp, gesigineerd A.J.D.G. 1921.
Gemaakt door Anna Julia de Graag.

de Graag, eveneens geboren in Gorichem op 18 juli 1877, overleden in Den Haag op 2 februari 1924. Zij sloeg een heel andere richting in en volgde een studie aan de Akademie van Beeldende Kunst in Den Haag. Zij woonde en werkte eveneens in 's Gravenhage tot 1906. Daarna heeft ze geruime tijd in Laren, Noord-Holland, gewoond.

Zij is vooral bekend geworden als schilderes van bloemen, dieren en portretten, die ze met J. de Graag sigineerde. Daarnaast maakte zij ook hele mooie houtsneden o.a. van vogels (allen gesigineerd met A.J.D.G.) en etsen van Larense boerenvrouwen (Scheen, 1969). Materiaal van haar hand bevindt zich onder andere in het Centraal Museum in Utrecht, het Rijksmuseum Kröller-Müller in Otterlo en het Gemeentemuseum van Arnhem.

De houtsnede van de Nautiluschelp vormt echter een mooie verbinding tussen de gezusters de Graag: een verzamelaarster van schelpen en een kunstenares.

Mijn dank gaat uit naar Louis Butot, Rob Moolenbeek en Cor Oosterkerk voor het bijeen garen van bovenstaande informatie.

Literatuur

- COEN, G.S., 1947. Appunti di Malacologia Mediterranea. — Acta Pontificia Academia Scientiarum, 11 (7): 79-94.
- GRAAG, M.J. de, 1949a. Een verzamelreis langs de Pacifische kust van Z.-Amerika. — Corresp.-blad. Ned. Malac. Ver., 31: 220-221.
- GRAAG, M.J. de, 1949b. Een verzamelreis langs de Pacifische kust van Z.-Amerika, II. — Corresp.-blad. Ned. Malac. Ver., 32: 236-237.
- HOUART, R., 1991. Description of four new species of Muricidae from southern Africa with range extensions and a review of the subgenus *Poropteron* Jousseaume, 1880 (Ocenebrinae). — Apex, 6 (3-4): 59-76.
- KILBURN, R.N., 1970. Taxonomic notes on South African marine Mollusca. — I. Ann. Cape Prov. Mus. (Nat. Hist.), 8: 38-48.
- MIENIS, H.K., 1979. On the identity of *Poropteron graagae* Coen, 1947. — Basteria, 43 (1-4): 7-8.
- REGTEREN ALTENA, C.O. van, 1964. De verzameling van Mejuffrouw M.J. de Graag. — Corresp.-blad Ned. Malac. Ver., 108: 1128.
- SCHIEEN, P.A., 1969. Lexicon Nederlandse Beeldende Kunstenaars 1750-1950. Deel A-L. Kunsthandel Pieter A. Scheen N.V., 's-Gravenhage.

Adres van de schrijver:
Zie pagina 117

SMALL ADVERTISEMENTS ZOEKERTJES

Dear friends.

My name is Evhen Hryshyn. I have a little collection of shells -various families - to sell. I have also a few books about shells. Please, inform me if you are interested.
My e-mail: jake@mariupol.dn.ua

Danie van Vuuren.

I am selling all the families from my Indo-Pacific and South African seashell collection: Gastropoda and Bivalvia. I only collected live found gems to F--- shells. It's mounted on foamalite with opercula, data slips etc. in transparent plastic boxes. Offers are welcome on my prices lists. Cowries \$7000, Terebras \$ 300.
E-mail: daniev@inds.co.za